

Lunds universitet
Rektor
Box 117
221 00 Lund

Juridiska avdelningen
Teresa Edelman
BESLUT

2005-04-26
Reg.nr 31-64-05

Ansvar för studiefinansiering för en s.k. industridoktorand (universitetets reg.nr IA31 419/2005)

Anmälan

Lunds Doktorandkår har i en anmälan till Högskoleverket gjort gällande att Lunds universitets förfarande i samband med antagning av en doktorand inte varit förenligt med 9 kap. 3 § högskoleförordningen och anfört i huvudsak följande.

I december 2001 upprättades ett avtal mellan Lunds Tekniska Högskola, institutionen för byggande och arkitektur/projekteringsmetodik (LTH) och finansären, företaget NCC angående en s.k. industridoktorand, N N. Av bilagan till avtalet framgick det tydligt att finansieringen för doktoranden endast sträckte sig fram till licentiatexamen, beräknad till den 1 mars 2004. En kostnads kalkyl för doktorandens studietid fram till doktorsexamen, kallad "Ettapp 3", betecknades som preliminär och inte ingående i avtalet, "endast för information". NCC bestämde sig sedan för att avsluta finansieringen i enlighet med avtalet, dvs. N N blev uppsagd från företaget. LTH tog inte på sig ansvaret för fortsatt finansiering, vilket stämde överens med LTH:s egen policy. Lunds Doktorandkår anmälde LTH:s policy och det aktuella förfarandet till Lunds universitet som i sitt eget policydokument ("Kvalitetsutvecklingsprogram") förordat att fakulteterna har ett finansieringsansvar för industridoktorander. Universitetet ansåg dock inte att LTH:s policy stred mot högskoleförordningens bestämmelser. Doktorandkåren anser däremot att fakultetsnämnden inte kunde göra bedömningen att finansieringen kunde säkras under hela utbildningstiden då man upprättade avtal som angav att full finansiering för hela utbildningstiden inte ingick i avtalet. Fakultetsnämnden hade således inget verkligt finansieringsunderlag och bör därför rimligen ta på sig finansieringsansvaret för N Ns fortsatta doktorandstudier. Doktorandkåren anmäler också LTH:s policy för industridoktorander som ett tillsynsärende kopplat till ett specifikt ärende.

Till anmälan har fogats NCC:s riktlinjer för industridoktorander inom företaget, utkast till avtal mellan LTH och NCC (det s.k. industridoktorandavtalet), kostnads- och finansieringsbudget, avtal mellan N N och NCC angående hennes fors-

BESLUT

2005-04-26

Reg.nr 31-64-05

Sid 2

karutbildning, anställningsavtal mellan N N och NCC, Kvalitetsutbildningsprogram för forskarutbildningen vid Lunds universitet, Lunds Doktorandkårs anmälan till Lunds universitet och Lunds universitets svar 2004-10-07, I A 31 2681/2004.

Utredning

Universitetets yttrande

Högskoleverket har anmodat universitetet att yttra sig över Lunds Doktorandkårs anmälan. Universitetet har hänvisat till bifogat yttrande från LTH och tillagt i huvudsak följande.

Innebörden i Lunds universitets kvalitetsutvecklingsprogram är att fakulteten normalt skall skjuta till medel för resterande tid av doktorsutbildningen då den externa finansieringen bedöms som otillräcklig. När det gäller industridoktorander måste situationen även bedömas mot bakgrund av övriga förhållanden så som det tecknade kontraktet mellan universitetet, företaget och den enskilde doktoranden. Vid antagningen av N N till doktorandutbildning fanns ett s.k. industridoktorandavtal mellan Lunds universitet och NCC. Detta avtal löpte under två år. Det finns en bilaga till avtalet med beräkning av kostnader även efter att avtalstiden löpt ut, vilken indikerar att parterna vid tiden för avtalstecknandet avsåg förlänga avtalstiden efter de två åren om det skulle ha blivit aktuellt med fortsatta studier efter licentiatexamen. Vid antagningen av N N har institutionen med beaktande av det avtal som fanns och de intentioner som angavs i detta, gjort bedömningen att N Ns finansiering var säkrad under hela utbildningstiden. Förutsättningarna för finansieringen har sedan ändrats då N N blev uppsagd från sin tillsvidareanställning, något som institutionen omöjligt kunde ha förutsett vid antagningstillfället. Mot bakgrund härav kan universitetet inte anses ha någon skyldighet att träda in och ta ett ekonomiskt ansvar i det aktuella fallet. Att det endast funnits en tidsbegränsad ekonomiskt ansvar måste ha varit tydligt även för doktoranden i fråga.

Styrelsen för LTH, i egenskap av ansvarig fakultetsnämnd, har i sitt yttrande kommenterat bakgrunden, utformningen och tillämpningen av gällande lokala och centrala regler för antagning till forskarutbildningen samt anfört i huvudsak följande.

Antagning av N N har skett på institutionsnivå. Vid en bedömning i efterhand kan LTH konstatera att det viktigaste kravet för antagning av industridoktorander var uppfyllt så till vida att N N hade en anställning hos NCC. Anställningen var dessutom tills vidare vilket ger ett gott arbetsrättsligt skydd. Det framgår att avsikten var att N N skulle fortsätta att vara anställd hos NCC även efter att forskarutbildningen avslutats. Det framgår vidare tydligt att NCC var berett att låta N N delta i forskarutbildning inom ramen för sin anställning liksom att NCC var berett att även i övrigt stödja forskarutbildningen. Även möjligheten till utbildning fram till doktorsexamen diskuterades. Detta skedde dock i vaga ordalag och det fanns ingen tydlig avsiktsförklaring om att N N skulle få avlägga en sådan på ar-

BESLUT

2005-04-26

Reg.nr 31-64-05

Sid 3

betstid, vilket är en klar brist. I efterhand kan det konstateras att det i praktiken helt saknat betydelse om NCC gjort en mer entydig avsiktsförklaring vad avser fortsättning till doktorsexamen eftersom N N blev uppsagd från sin tillsvidareanställning redan innan hon avlagt den licentiatexamen som NCC tydligt utfäst sig att medverka till. Regeringen har vidare i propositionen Den öppna högskolan konstaterat att en arbetsgivare kan ha svårt att göra utfästelser avseende en hel doktorsexamen. Det är då svårt att klandra institutionen för att den inte spräckte den planerade samverkan med NCC, FORMAS och Nutek på grund av de väl vaga utfästelserna rörande eventuell doktorsexamen. Sammanfattningsvis anser fakulteten att beslutet att anta N N var försvarbart om än ej mönstergillt.

Till yttrandet har fogats LTH:s föreskrifter 1999-09-06 och 2004-06-21 innehållande bl.a. anvisningar för utformningen av och arbetet med de individuella studieplanerna samt PM 2004-06-21 rörande antagning till forskarutbildning.

Lunds Doktorandkårs svar

Kåren har getts tillfälle att lämna synpunkter på universitetets yttrande och anfört följande.

Av Lunds universitets egen policy framgår att alla slags fakultetsexterna finansieringsformer, med undantag av stipendier och studiemedel, måste vara reglerade med avtal så att det är tydligt att finansieringen faktiskt täcker hela studietiden. Lunds universitets egen policy i relation till bestämmelserna i 9 kap. 3 § högskoleförordningen indikerar tydligt att fakulteten har det yttersta finansieringsansvaret även vid detta slag av "annan finansiering".

Högskoleverket har tagit del av de till anmälan och yttrandena fogade dokumenten.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 9 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100) får fakultetsnämnden till forskarutbildning anta bara sökande som anställs som doktorand eller som beviljas utbildningsbidrag för doktorander. Fakultetsnämnden fick dock – enligt bestämmelsens ordalydelse vid tiden för antagningen i september 2001 – även anta sökande som hade någon annan form av studiefinansiering, om nämnden bedömde att finansieringen kunde säkras under hela utbildningstiden och att den sökande kunde ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den skulle kunna slutföras inom åtta år.

I regeringens budgetproposition för 1998 angavs som exempel på annan form av studiefinansiering – "annan anställning med anknytning till forskarutbildning", däribland anställning inom näringslivet med ett sådant tidsutrymme för forskarstudier att dessa kan slutföras inom åtta år (prop. 1997/98:1, s. 99). I budgetpropositionen för 2000 gjorde regeringen följande förtydligande: "Om den sökande inte kan anställas som doktorand eller beviljas utbildningsbidrag är det fakultetsnämndens uppgift att göra en noggrann bedömning av den sökandes finansie-

BESLUT

2005-04-26

Reg.nr 31-64-05

Sid 4

ringssituation så långt det låter sig överblickas vid antagningstillfället.” (prop. 1999/2000:1, s. 117).

Det finns inga bestämmelser i högskoleförordningen om att ett lärosäte har ansvar för studiefinansiering för en doktorand om den ursprungligen planerade finansieringen uteblir. Mot bakgrund av de gällande bestämmelserna och de ovannämnda regeringsuttalandena gjorde Högskoleverket i sin tillsynsrapport “Studiefinansiering för doktorander – rättssäkerhetsaspekter”, 2003:33 R, s. 27–28, tolkningen att det inte finns någon absolut skyldighet för lärosätena att finansiera en antagen doktorand när den ursprungligen planerade studiefinansieringen fallit bort.

Begreppet ”industridoktorand” finns inte i högskoleförordningen. Såsom LTH har förklarat i sitt yttrande brukar benämningen avse doktorander som deltar i forskarutbildning inom ramen för sin anställning hos tredje man. Antagning av en industridoktorand utgör en antagning med annan form av studiefinansiering. Lärosätena får anta sådana doktorander om det bedöms att finansieringen kan säkras under hela utbildningstiden och att det finns ett tidsutrymme för forskarstudier. Fakultetsnämndens bedömning vid antagningen förutsätts bygga på ett så bra underlag som möjligt. Regeringens uttalande att bedömningen av den sökandes finansieringssituation skall ske så långt det låter sig överblickas vid antagningstillfället tyder på att det är fråga om en prognos. I sakens natur ligger att prognosen kan vara mera säker och konkret för de första studieåren och att finansieringssituationen blir mindre överblickbar för perioder som ligger längre bort i tiden.

Av utredningen framgår att institutionen på delegation från fakultetsnämnden och på grundval av bl.a. ett anställningsavtal och ett s.k. industridoktorandavtal mellan N N och hennes arbetsgivare samt ett industridoktorandavtal mellan arbetsgivaren och institutionen har gjort en prognos av studiefinansieringssituationen under N Ns forskarutbildning. Arbetsgivaren har åtagit sig studiefinansieringen av N Ns forskarutbildning fram till licentiatexamen. I ett avtal mellan N N och hennes arbetsgivare anges att målsättningen är att licentiatexamen skall föreligga senast den 1 april 2003 och att en avstämning för fortsatta studier till doktorsexamen därefter skulle göras. Även i institutionens avtal med arbetsgivaren och i kostnads- och finansieringsbudgeten nämns möjligheter till arbetsgivarens finansiering av N Ns forskarstudier fram till doktorsexamen. Mot bakgrund av gällande regler och ovan citerade regeringsuttalanden kan det således inte anses att institutionen har brutit mot lagstiftarens krav på noggrann bedömning av den sökandes finansieringssituation så långt det låter sig överblickas vid antagningstillfället eller att antagningsförfarandet har varit oförenligt med 9 kap. 3 § högskoleförordningen eller med universitetets lokala policydokument.

Av utredningen framgår vidare att N N har sagts upp från sin tillsvidareanställning på företaget redan innan hon avlagt licentiatexamen och därigenom förlorat studiefinansiering från företaget. Hon har i denna situation rätt att konkurrera om tillgängliga studiestöd. Fakultetsnämnden kan dock, mot bakgrund av vad som anförts ovan, inte anses ha en absolut skyldighet att åta sig finansieringsansvaret

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2005-04-26

Reg.nr 31-64-05

Sid 5

för N Ns fortsatta doktorandstudier. LHT:s policy, som förtydligar detta förhållande, kan därför inte anses strida mot högskoleförordningens bestämmelser.

I universitetets gemensamma riktlinjer fastställs ett långtgående men inte absolut ansvar för doktorandernas studiefinansiering. LTH:s policy för industridoktorander kan därför inte anses oförenlig med dessa gemensamma riktlinjer.

På Högskoleverkets vägnar

Annica Lindblom

Chefsjurist

Teresa Edelman

Verksjurist

Kopia för kännedom till

Lunds Doktorandkår